

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
СумДПУ імені А. С. Макаренка

проф. **Юрій ЛЯННОЙ**

«27» квітня 2024 р.

ПРОГРАМА

**ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
«ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»
для вступників на освітній ступінь «бакалавр»**

за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка на спеціальність
016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка)

на основі ступеня бакалавра, магістра та ОКР спеціаліста

Розглянуто на засіданні
приймальної комісії
«27» квітня 2024 року
Протокол № «10»

СУМИ – 2024

Програма фахового вступного випробування «Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта» для вступу на навчання для здобуття освітнього ступеня бакалавра на основі ступеня бакалавра, магістра та ОКР спеціаліста за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка)

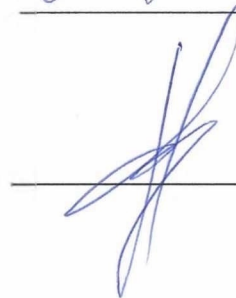
Ухвалена на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти СумДПУ імені А.С. Макаренка (протокол № 10 від «26» березня 2024 року.

Завідувач-професор кафедри
спеціальної та інклюзивної освіти,
д-р пед. наук, професор

Оксана БОРЯК

Голова фахової атестаційної комісії
к. пед. наук, доцент

Юрій КОСЕНКО

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	6
РОЗДІЛ II. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	8
РОЗДІЛ III. СИСТЕМА НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ. ПРОФЕСІОГРАМА ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА.....	10
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКА	12

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового вступного випробування «Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта» розрахована на абітурієнтів, які бажають навчатися за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка) на першому рівні вищої освіти - «бакалаврському» і мають диплом бакалавра, магістра та ОКР спеціаліста.

Зміст програми вступного фахового випробування відповідає основним вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціальності і реалізує тісні зв'язки з клінічними та анатомо-фізіологічними основами наукової галузі спеціальна освіта, включає загальні основи спеціальної та інклюзивної освіти, загальну характеристику особливостей розвитку дітей з особливими освітніми потребами та професіограму вчителя-дефектолога.

Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання знань абітурієнтів під час вступу на навчання для здобуття ступеня бакалавр за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка).

Мета вступного випробування - перевірка рівня теоретичної підготовки абітурієнтів для здобуття ступеня бакалавр і формування рейтингового списку з абітурієнтів, які вступають на навчання за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка).

Завданням вступних випробувань є перевірка професійно-педагогічної та теоретичної готовності майбутніх фахівців спеціальних закладів для роботи з особами з особливими освітніми потребами.

Зміст програми вступного випробування «Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта» складається з пояснювальної записки, трьох розділів з основними питаннями, що має розкрити абітурієнт: 1) загальні основи спеціальної та інклюзивної освіти; 2) загальна характеристика особливостей розвитку дітей з особливими освітніми потребами; 3) система навчання та

виховання дітей з особливими освітніми потребами/професіограма вчителя-дефектолога та розділу, в якому наведена система оцінювання знань вступника.

Вступні іспити проводяться у формі **усного випробування**.

Абітурієнт, який претендує на вступ на перший «бакалаврський» рівень вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка), на вступних випробуваннях повинен:

- розкрити актуальну проблематику сучасної корекційно-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами;

- визначити психолого-педагогічні особливості дітей з особливими освітніми потребами;

- надати характеристику основним поняттям спеціальної освіти: «корекція», «компенсація», «первинне порушення», «вторинні порушення» та ін.

- розкрити основну проблему спеціальної освіти - компенсацію і корекцію порушеного розвитку;

- визначити вимоги до особистості педагога-дефектолога.

РОЗДІЛ I

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Основні питання та їх стисла характеристика

1. Спеціальна педагогіка як галузь педагогічної науки.

Спеціальна педагогіка як галузь педагогічної науки. Основні поняття та педагогічні категорії спеціальної педагогіки. Мета та основні завдання спеціальної педагогіки. Основні принципи та методи спеціальної педагогіки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками.

2. Структура та особливості порушеного розвитку.

Поняття про порушення у розвитку людини та їх причини. Концепція про закономірності психічного розвитку при нормотиповому та порушеному розвитку. Концепція про провідну роль навчання в розвитку дитини. Складність структури та особливості процесу порушеного розвитку.

3. Методичні засади інклюзивної освіти.

Поняття про інклюзивну освіту. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. Мета та завдання інклюзивної освіти. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу освіти з інклюзивним навчанням.

4. Законодавча база сучасної системи спеціальної освіти України.

Нормативно-правове забезпечення спеціальної освіти. Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту».

ЛІТЕРАТУРА

1. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. К., 2007. 128 с.

2. Колишкін О. В. Вступ до спеціальності Дефектологія : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. 288 с.
3. Колишкін О. В. Корекційна освіта: вступ до спеціальності : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.
4. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. К. : Наук. світ, 2010. 196 с.
5. Колупаєва А. А. Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір як напрям гуманізації системи освіти. *Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні*. К. : Крок за кроком. 2007. С. 14-20.
6. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
7. Основи корекційної педагогіки : навч. посіб., за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені І. Огієнка, 2010. 264 с.
8. Синьов В. М. Основи дефектології : навч. посіб. для студ. пед. ін-тів. К. : Вища школа, 1994. 143 с.
9. Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг № 2145-VIII від 05.09.2017 – [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19#Text>

РОЗДІЛ II

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Основні питання та їх стисла характеристика

1. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями.

Уроджені та набуті причини порушень інтелектуального розвитку. Характеристика ступенів тяжкості прояву інтелектуальних порушень. Психолого-педагогічна характеристика дітей з інтелектуальними порушеннями розвитку.

2. Особливості розвитку дітей із затримкою психічного розвитку.

Уроджені та набуті причини затримки психічного розвитку. Психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку.

3. Особливості розвитку дітей зі зниженим зором.

Уроджені та набуті причини порушення зорового аналізатору. Психолого-педагогічна характеристика дітей зі зниженим зором.

4. Особливості розвитку дітей зі зниженим слухом.

Уроджені та набуті причини порушення слуху. Психолого-педагогічна характеристика дітей зі зниженим слухом.

5. Особливості розвитку дітей з порушенням мовлення.

Уроджені та набуті причини порушення мовлення. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушенням мовлення.

6. Особливості розвитку дітей з порушенням опорно-рухового апарату.

Уроджені та набуті причини порушення опорно-рухового апарату. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

7. Особливості розвитку дітей з розладами аутичного спектру.

Теорії порушення розвитку за аутичним типом. Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутичного спектру.

8. Особливості розвитку дітей з дисгармонійним психічним розвитком.

Уроджені та набуті причини диспропорційності психіки в емоційно-вольовій сфері. Психолого-педагогічна характеристика дітей з конституціональними психопатіями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колишкін О. В. Корекційна освіта : вступ до спеціальності : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.
2. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. К. : Наук. світ, 2010. 196 с.
3. Основи корекційної педагогіки : навч. посіб., за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені І. Огієнка, 2010. 264 с.
4. Синьов В. М. Основи дефектології : навч. посіб. для студ. пед. ін-тів. К. : Вища школа, 1994. 143 с.
5. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму : монографія. К.: Видавництво «Фенікс», 2010. 320 с.
6. Український дефектологічний словник. К. : Милосердя України, 2001. 211 с.
7. Шеремет М. К. Логопедія : підручник., за ред. М. К. Шеремет. К. : Слово, 2010. 376 с.

РОЗДІЛ III

СИСТЕМА НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ, ПРОФЕСІОГРАМА ВЧИТЕЛЯ- ДЕФЕКТОЛОГА

Основні питання та їх коротка характеристика

1. Сучасна система закладів для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Загальна характеристика закладів для дітей з порушеннями розвитку. Заклади дошкільної освіти компенсуючого типу. Центри розвитку дитини. Центри ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів.

2. Загальні вимоги до організації і змісту корекційно-педагогічного процесу.

Спеціально організоване навчання як умова привласнення дитиною з особливими освітніми потребами суспільно-історичного досвіду корекційно-педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти. Принципи корекційно-педагогічного процесу.

3. Професіограма вчителя-дефектолога, педагогічна деонтологія.

Роль вчителя у навчанні, вихованні і розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Вимоги до особистості педагога-дефектолога. Педагогічна деонтологія вчителя-дефектолога. Професійні якості педагога-дефектолога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. К., 2007. 128 с.
2. Колишкін О. В. Корекційна освіта: вступ до спеціальності : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.

3. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. К. : Наук. світ, 2010. 196 с.
4. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
5. Основи корекційної педагогіки : навч. посіб., за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені І. Огієнка, 2010. 264 с.
6. Синьов В. М. Основи дефектології : навч. посіб. для студ. пед. ін-тів. К. : Вища школа, 1994. 143 с.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АБІТУРІЄНТА

Фахове вступне випробування «Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта» проходить у вигляді **усного випробування**.

Відповіді абітурієнта оцінюються за шкалою у **200 балів**.

Загальні критерії оцінювання знань абітурієнта на вступному випробуванні та їх відповідність шкалам оцінювання наведені у таблиці:

Сума балів	Рівні	Критерії оцінювання знань
177–200	Високий	Абітурієнт дає правильні та розгорнуті відповіді на питання білету. Глибоко розуміє значення психолого-педагогічних термінів та вільно ними оперує. Різнобічно аналізує закономірності психолого-педагогічного розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку. Показує знання не лише основної, але й додаткової літератури. Робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади. Переконливо обґрунтовує власну думку.
154–176	Достатній	Абітурієнт дає правильні та достатньо повні відповіді на питання білету, але з деякими неточностями або пропусками в неосновних питаннях. Оперує психолого-педагогічними термінами без особливих труднощів, вміє логічно побудувати відповіді на поставлені питання, орієнтується в галузі дошкільної освіти, логічно обґрунтовує власну думку.
130–153	Задовільний	Абітурієнт в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповіді на питання білету неповні, неглибокі, містять неточності, носять частковий характер. Робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів. Відсутнє вміння обґрунтовувати власну думку.
100–129	Низький	Абітурієнт не усвідомлює змісту питання білету, а тому дає відповідь не по суті поставлених запитань. Не розуміє психолого-педагогічних термінів, не орієнтується в сучасних наукових дослідженнях у галузі дошкільної освіти, не володіє професійними знаннями.

Згідно з рівнями оцінювання знань «**високий**» ставиться, якщо абітурієнт набрав **від 177 до 200 балів**; «**достатній**» ставиться, якщо абітурієнт набрав **від 154 до 176 балів**; «**задовільний**» та «**низький**» ставиться, якщо абітурієнт не розкрив матеріал у межах програм курсів педагогічних дисциплін і набрав **від 130 до 153 балів** та **від 100 до 129 балів** відповідно.

Якщо абітурієнт під час фахового вступного випробування з конкурсного предмету набрав від 0–99 балів, то ця кількість балів вважається недостатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів фахової атестаційної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали вступного фахового випробування виголошуються головою фахової атестаційної комісії усім абітурієнтам, хто брав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
«ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»
для вступників на освітній ступінь «бакалавр»

за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка
на спеціальність 016 Спеціальна освіта (016.02
Олігофренопедагогіка) *на основі ступеня бакалавра,*
магістра та ОКР спеціаліста

Суми: СумДПУ, 2024

Відповідальний за випуск: **О. Боряк**
Комп'ютерне складання та верстання: **І. Таценко**

Адреса видавця та виготовлювача:
вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002,
СумДПУ імені А. С. Макаренка